

EUGENY BALDIZ ASENCIO

DEPORTAT 1940

ALLIBERAT

RAYON BASCUÑANA GARCIA

DEPORTAT 1940

ASSASSINAT 1941

MARCEL·L·BARRIGA CRISTIA

DEPORTAT 1940

ALLIBERAT

JOSE·L·FLORES SANS

DEPORTAT 1941

ASSASSINAT 1941

CERBERO VIDAL

DEPORTAT 1940

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

ASSASSINAT 1941

VILANOVINS

I-GELTRUNENCS

ALS CAMPS

NAZIS

El Camí de la deportació

ANTONI SANCHEZ SANCHEZ

DEPORTAT 1940

ALLIBERAT

LLORENG TORNE NOLLA

DEPORTAT 1941

ASSASSINAT 1941

GUSEN

FRANCESCO TREMPS ESTRADA

DEPORTAT 1941

ASSASSINAT 1941

GUSEN

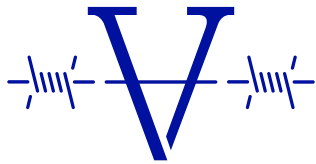
FRANCESCO G. BARCELÓ SOLERA

DEPORTAT 1941

ASSASSINAT 1941

HARTHEIM

Comissió de la Memòria Històrica
de Vilanova i la Geltrú

HOMENATGE ALS DEPORTATS
VILANOVINS I GELTRUNENCS
ALS CAMPS NAZIS

"Encara que amb retard no estarà per demés de recordar a tothom el que va passar a l'Alemanya dels nazis, ajudats per tots els feixistes europeus i fins i tot provant alguns d'imitar-los i superar-los.

Record també i tribut a tots aquells altres vilanovins que no tornaren i que desaparegueren per sempre i que no hem trobat documents ni fotografies que ens donin raó d'on, quan, com, i de quina manera varen desaparèixer."

"Gràcies, Montserrat Roig" a Setmanari de Vilanova i la Geltrú, 1977

El Ple de l'Ajuntament de 14 de maig de 2018 va aprovar per unanimitat participar en el Projecte Stolpersteine. Una proposta que sorgia de la Comissió de Memòria Històrica de la ciutat, que des de fa anys treballa per mantenir, conservar i transmetre aquestes memòries col·lectives a les generacions futures.

El projecte, impulsat pel Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya, consisteix en petits monuments creats per l'artista alemany Gunter Demnig la dècada dels anys noranta, en memòria de les víctimes del nazisme. Aquestes pedres de topada o Stolpersteine són un petit monument que es posa a la vorera del darrer habitatge conegut on va viure la persona abans del seu arrest i la seva deportació als camps de concentració o d'extermini nazi. Hi ha un llambordí fet a mà i únic per a cada persona arrestada i deportada.

Vilanova i la Geltrú havia de participar en aquest projecte, perquè sempre ha estat una ciutat compromesa i defensora de les llibertats, dels drets humans i de la justícia com a elements essencials per construir una societat transformadora que esdevingui socialment arrelada, cohesionada i inclusiva.

Avui, amb aquest llibret que teniu a les mans, la ciutat homenatja, reconeix i fa aflorar aquelles persones que van patir molt per defensar aquests valors de llibertat i democràcia. Persones resistents i lluitadores antifeixistes, la majoria de les quals van morir per defensar les seves idees o identitats.

Per aquest motiu, des d'aquestes ratlles faig present el compromís de la ciutat de continuar en aquesta lluita fins a assolir l'objectiu d'erradicar el feixisme de la nostra ciutat.

Un compromís que a dia d'avui es fa més necessari que mai, perquè segueixen sorgint moviments socials i polítics que volen fer-lo tornar a l'oblit, que volen tornar-lo a amagar o invisibilitzar. No ho permetrem.

Vull agrair la tasca d'Amical de Mauthausen i altres camps, així com a totes les entitats, col·lectius i persones que des de diferents àmbits fan una tasca continuada per fer sorgir aquesta memòria i el seu compromís amb la defensa de les llibertats i la democràcia. De la mateixa manera, us demano a totes i tots aquest compromís personal per aglutinar esforços i lluitar per erradicar el feixisme de la nostra societat.

En aquest compromís de ciutat, el Ple de l'Ajuntament de 20 de gener de 2020 expressava per unanimitat aquesta implicació, en la salvaguarda dels valors democràtics i els drets humans. Amb una declaració institucional solemne, la ciutat va manifestar un cop més el compromís a no defallir en la lluita i a treballar perquè "el feixisme mai més formi part de la nostra societat".

Olga Arnau i Sanabra
Alcaldessa de Vilanova i la Geltrú
Maig de 2020

—PATRIMONI-ANTIFEIXISTA—

El 1945 els camps nazis van anar sent alliberats a mesura que els exèrcits aliats anaven guanyant terreny al feixisme. Molts dels supervivents expliquen que un bon dia es van despertar i els soldats alemanys ja no hi eren. Quan les portes es van obrir, i després de dies d'incertesa, els deportats supervivents van anar tornant a casa seva. Els francesos a França, els soviètics a l'URSS, els polonesos a Polònia, tots van retornar com a vencedors del nazisme més salvatge. Però i els catalans? I els espanyols? Per als deportats republicans, que havien començat un períple de lluita antifeixista gairebé feia una dècada, no hi havia lloc per tornar. El feixisme es va fer fort a l'Estat espanyol i aquells que acabaven d'alliberar Europa van decidir que democràcia sí, però amb mesura, per tant no hi havia cap pressa per fer caure la dictadura espanyola.

Els deportats republicans van passar del camp de concentració a l'exili forçat. De sobreviure a l'infern a trobar-se deseparats i sols mentre la resta d'Europa celebrava la derrota del feixisme. Ells no van tenir cap pàtria a la qual tornar, perquè com va dir el mai prou odiat Ramón Serrano Suñer, ells no eren espanyols. I Espanya va seguir sent una dictadura feixista durant 40 anys. 40 anys en què els deportats que van sobreviure van haver de callar i acotar el cap. Quatre dècades de silenci passejant per carrers ocupats pel feixisme. Per això és tan important que aquests carrers, que la majoria de deportats vilanovins no van poder tornar a trepitjar, ara els recordin contínuament. Perquè encara no hem fet justícia amb les víctimes de la deportació, com tampoc l'hem fet amb les víctimes de la repressió franquista. Aquesta és una feina que porta 70 anys de retard i en molts casos no hi arriba-

rem a temps, però tenir els noms dels deportats vilanovins als carrers de la ciutat és un pas molt important per fer-los presents, per anomenar-los en veu alta quan passem per davant i fer que ressonin sense parar pels carrers i places que els van prendre per la força. I tot i que el feixisme va tenir dècades per dur a terme una neteja ideològica i esborrar-nos del mapa, ben entrat el segle XXI seguim aquí i més forts que mai, recordant, fent memòria, homenatjant i prevenint. Aquesta és la victòria de tots els deportats.

Les stolpersteine, el monument a la deportació, les defenses costaneres, els refugis antiaeris, tot això i més és patrimoni antifeixista de totes les vilanovines. Un patrimoni material que ens ha de servir per recordar i posar en valor, per fer arribar la lluita antifeixista arreu de la ciutat. Perquè els barris, els carrers i les places de Vilanova i la Geltrú han estat, són i seran la primera trinxera contra l'odi. I ara que vivim temps convulsos, ens cal més que mai redoblar l'esforç per fer presents tots els sacrificis que van fer els republicans lluitant contra el feixisme. No es tracta només de no oblidar, o de fer memòria, es tracta d'aprendre i d'aplicar les seves ensenyances al present.

Els deportats vilanovins són patrimoni antifeixista. I recordant-los, aixequem el cap, tanquem el puny i afirmem, sense cap ombra de dubte, que nosaltres som antifeixistes.

Enric Garriga Ubia
Regidor de Memòria Històrica de
Vilanova i la Geltrú

—LA SIGNIFICACIÓ DEL PROJECTE STOLPERSTEINE A CATALUNYA—

Com és sabut, un dels episodis més dramàtics associat a l'exili republicà de 1939 va ser la deportació als camps de concentració nazis de prop de 10.000 persones. Més de la meitat d'elles no van tornar mai més. Foren assassinades o moriren d'esgotament o malaltia a causa de les males condicions de vida i treball que regien en aquells centres d'internament. L'exclusió, el racisme i la persecució dels adversaris polítics foren alguns dels trets bàsics del feixisme alemany.

A Catalunya, des dels anys seixanta del segle passat, gràcies al treball memorialístic de l'Amical de Mauthausen o d'obres literàries i assagístiques com *K.L. Reich* de Joaquim Amat-Piniella o *Els catalans als camps nazis* de Montserrat Roig, hi ha hagut, en determinats col·lectius i grups socials, consciència de la tragèdia que van viure aquells catalans i catalanes i també altres ciutadans de l'Estat espanyol. Tanmateix, calia una institucionalització del record d'aquella catàstrofe a fi de fer més extensiva aquesta consciència en l'àmbit públic en general. En aquest sentit, en els darrers anys, el desplegament de polítiques públiques de memòria per part de la Generalitat està fent possible que el coneixement de la deportació als camps nazis esdevingui un assumpte primordial en l'aprofundiment de la qualitat democràtica.

Aquesta sensibilitat i preocupació han afavorit que el Memorial Democràtic, des de 2017, hagi acollit i difós a Catalunya el projecte Stolpersteine, de l'artista alemany Gunter Demnig. De les més de 70.000 "llambordes que fan ensopegar" que hi ha instal·lades a diferents indrets del món, quasi 300 corresponen al nostre país, com és el cas de les 17 que reten homenatge als ciutadans deportats de Vilanova i la Geltrú. Una vila, per al-

tra banda, que des de 2001 treballa amb dedicació la memòria antifeixista.

La integració de Catalunya al projecte Stolpersteine comporta, entre altres, una visibilitat internacional de la deportació dels republicans. Així mateix, té la facultat de recordar de manera individualitzada i, alhora, de situar aquestes persones en una xarxa intereuropea. I el més rellevant és que no es tracta de la commemoració definitiva i pètria, sinó que és un "work in progress" permanent que pren la forma d'un memorial viu i dinàmic. Es tracta, doncs, d'un homenatge personalitzat, reflexiu, discret i no monumentalitzat, amb una presència en el teixit urbà i amb grans potencialitats educatives entre els joves. Així, doncs, per a la Generalitat, i en particular per al Memorial Democràtic, és fonamental recordar i homenatjar les persones deportades i, a més, inscriure aquesta política de memòria en el context internacional, tal com permet el projecte artístic de Gunter Demnig, una de les iniciatives artístiques de memòria més destacables internacionalment.

Recordar, homenatjar, escriure els seus noms, evocar els llocs on van viure abans del seu exili, permet que aquestes persones tornin a ser presents entre nosaltres. Elles són un exemple de coratge i de lluita contra l'opressió i la injustícia exercides per règims d'oprobri com foren la dictadura franquista, l'Alemanya nazi i altres règims autoritaris i totalitaris a l'Europa d'entreguerres i la Segona Guerra Mundial. I alhora, el seu exemple ens protegeix d'amenaques actuals que ens assetgen com la xenofòbia o les conductes autoritàries que pugnen per imposar-se en l'àmbit polític i cultural.

Jordi Font Agulló

Director del Memorial Democràtic

—STOLPERSTEINE, -MEMÒRIA— —I-COMPROMÍS—

Construir i mantenir societats lliures, democràtiques, socials i sostenibles exigeix l'aportació de moltíssims elements. Però sens dubte, n'hi ha dos que no poden faltar mai: la memòria i el compromís.

La memòria és el pilar que subjecta la història, que honora i recorda els que van lluitar abans que nosaltres, els que van dedicar la seva joventut per ser on som, i que impedeix la repetició dels errors i els fracassos. I el compromís és el pilar per a sustentar i transmetre els valors, el pilar de la llibertat, la solidaritat, la fraternitat, la tolerància i la justícia. Tots dos pilars són absolutament necessaris, el record als que ens van precedir, però sobretot el compromís amb els seus valors i amb la seva lluita per a defensar-los. El compromís que els deportats vilanovins a Mauthausen i a Buchenwald van jurar, amb la resta de deportats i deportades de tot el món, pocs dies després de l'alliberament dels camps. Els juraments de Mauthausen i de Buchenwald expressen el seu compromís de no defallir fins a derrotar definitivament el feixisme, i fins a construir un món nou, d'homes i dones lliures i en pau, un món solidari i just entre tots els pobles de la terra.

Les Stolpersteine són precisament això. Unes "pedres que ens fan ensopegar", amb la memòria, amb les històries personals, que ens permeten conèixer la cara més propera i més humana de la tragèdia. Que ajuden a posar nom i cara als lluitadors i resistents antifeixistes, als que van lluitar contra Franco i contra Hitler, i per això van ser deportats als camps nazis.

Però també ens obliguen a ensopegar amb els seus valors, i ens empenyen a recollir el

seu testimoni i a continuar la seva lluita per un món millor, més just i solidari.

Ja mai més podrem caminar per Vilanova, i per Europa, sense ensopegar, i sense poder oblidar que el feixisme encara és viu, i la lluita per la igualtat i la justícia encara continua.

Enric Garriga Elies
President d'Amical de Mauthausen
i altres camps

Avui, encara, al nostre voltant tenim la seva lluita present i més actual que mai, associacions com l'Amical de Mauthausen i altres camps o l'Amical de Ravensbrück han estat clau en aquesta tasca. Les stolpersteine són una nova mostra de posar en valor els sacrificis de la generació dels nostres pares, avis o besavis. En paral·lel se'ns ha revelat que a les cases ara sí que s'han anat explicant "les coses de la guerra i de la postguerra" com a patrimonis familiars per transmetre, arraconant els silencis i les pors de tants i tants anys. Creiem, fermament, que treballar per la recuperació de la memòria històrica des de fa tants anys té molt a veure en aquesta lenta però important recuperació d'aquest patrimoni immaterial, familiar però també col·lectiu.

Judith Barbacil Mestres

Historiadora, coordinadora del taller "La Història a les nostres mans. Dones amb memòria" i membre de la Comissió de la Memòria Històrica de Vilanova i la Geltrú

Obertura, el gener de 2014, de l'Espai de repòs creat a la fossa comuna del cementiri municipal. Impulsat per l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú i la Comissió de la Memòria Històrica, va ser projectat per Núria Parés.

—LA-DEPORTACIÓ,-O-EL-CAMÍ — —DE-LA-IGNOMÍNIA—

Multitud de vilanovins assistint a un miting de Francesc Macià, a la rambla Principal cantonada amb el carrer del Jardí, on estava situat l'Ateneu Vilanoví, l'any 1931. Arxiu Comarcal del Garrat. Fons *Diari de Vilanova* / Autor desconegut.

Des de la nostra perspectiva, local i nacional, la deportació d'homes i dones als camps nazis esdevingué el darrer graó d'una seqüència històrica que enllaçava perversament República, Guerra d'Espanya, exili i deportació. Aquest nexa, però, no va ser generalitzat, i va dependre de cada cas particular i de les seves circumstàncies. D'altra banda, cap d'aquelles etapes estava predeterminada, ni predestinada, ni tampoc era inevitable, com tendenciosament es va voler fer creure durant la dictadura franquista. Tot plegat fou el producte d'una cadena d'esdeveniments que només es podien entendre en el marc de l'existència simultània en el temps

de dos moviments totalitaris, militaristes i dictatorials, representats pel cop del general Franco i els seus efectes subsegüents, primer, i pels moviments de l'Alemanya de Hitler, després.

Un context històric embolcallat per la Guerra d'Espanya i per la Segona Guerra Mundial que atraparen tràgicament molts homes i dones amb l'únic comú denominador d'haver estat lleials a la democràcia, als principis republicans i a la lluita antifeixista.

La Segona República Espanyola va esdevenir una etapa transformadora i reformado-

ra -la primera experiència en molts i molts anys-, amb vocació i voluntat de modernitzar un país amb evidents retards històrics i ancorat pel desgast de les disputes del segle precedent. Les reformes agrària, militar, educativa o religiosa, o la determinació per reconduir les reivindicacions territorials o millorar la posició i condició social de les dones, foren només algunes de les fites que proposava el nou ordre nascut amb la proclamació de la República el 14 d'abril de 1931.

Però aquell moviment reformista de gran abast, aviat trobaria l'oposició de les oligarquies tradicionals que veien perillar els seus privilegis. L'aristocràcia, els grans terratinents, els sectors monàrquics i tradicionalistes, grups feixistes, i un ampli sector de militars i de l'Església catòlica es postularen des del primer moment per constituir una decidida oposició a la República que culminaria amb el cop militar del general Franco el juliol de 1936. La revolta militar seria el preludi d'una guerra que s'allargaria fins l'abril de 1939.

Aquella confrontació desigual comportaria la derrota de la llibertat, la democràcia i els valors republicans en un context internacional condicionat pel creixement dels tota-

litarismes i, ben aviat, per una guerra de dimensions globals.

Aquells homes i dones que de forma més vehement havien defensat la República o bé havien tingut responsabilitats a les institucions, sindicats o partits democràtics, es veurien empesos a sortir del país camí de l'exili. La implacable maquinària repressiva del Govern franquista de Burgos no permetia altres opcions, com bé es demostraria en els primers anys de postguerra.

Vilanova i la Geltrú era ocupada per les tropes franquistes el 21 de gener de 1939. Barcelona seria ocupada el dia 26, i en les setmanes posteriors el gruix de les tropes republicanes en retirada i tots aquells que seguirien el camí de l'exili s'anirien apropant a la frontera francesa abans que hi arribés l'exèrcit franquista.

Finalment, bona part dels exiliats passarien a França, una destinació que, per als més afortunats, significava un cap de pont per poder creuar l'Atlàntic i establir-se a Mèxic o en altres països americans. En aquella diàspora altres republicans s'establirien al nord d'Àfrica, Rússia, Anglaterra i altres països europeus.

Visita institucional del president Francesc Macià a Vilanova i la Geltrú, en motiu de l'homenatge al poeta Manuel de Cabanyes, el 1933, al seu pas per davant de la Biblioteca Museu Víctor Balaguer. Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Municipal / Autor desconegut.

Església parroquial de Santa Maria de la Geltrú quan fou col·lectivitzada, el 1937. Arxiu Fotogràfic de Barcelona. Fons Collectivitat Agrícola Vilanovesa / Pérez de Rozas.

El gruix dels que passaren a França foren reclosos en camps de refugiats de la Catalunya Nord com Argelers, Barcarès, Agde, el Voló, Sant Cebrià i d'altres, en condicions precàries i on no sempre foren tractats amb el respecte que mereixien.

Però la Segona Guerra Mundial havia començat, i la primavera de 1940 França seria ocupada per les tropes alemanyes de Hitler. Els refugiats republicans s'havien convertit en mà d'obra barata, i des de finals de 1939 constituïen les Companyies de Treballadors Estrangers al servei de l'exèrcit francès, destinades a la construcció d'obres de defensa i fortificacions, camins, línies de ferrocarrils... L'alternativa era anar al front de guerra o tornar a Espanya.

Fou així com, amb la connivència del Govern col·laboracionista de Vichy i l'Espanya de Franco, molts d'aquells refugiats republicans serien fets presoners per l'exèrcit alemany.

La darrera i més sinistra de les etapes els duria, un cop classificats com a republicans i antifeixistes, als camps de concentració alemanys, convertits després en camps de treball o d'extermini. Aquest fou el camí que seguiren bona part d'aquells homes i dones -alguns d'ells de Vilanova i la Geltrú- que per

defensar la llibertat i la democràcia foren protagonistes d'un dels episodis més ignominiosos que potser mai ha registrat la humanitat.

Per tot això, el record d'aquells homes i dones ha de ser dipositari de tota la nostra consideració i respecte.

Albert Tubau

Historiador i membre de la Comissió de la Memòria Històrica de Vilanova i la Geltrú

—EL-SILENCI,-ELS-FANTASMES, —LA-POLS—

En el principi, fou el silenci. Moltes famílies de deportats, sobretot dels que no van tornar dels camps nazis, van acostumar-se al silenci. Perquè havien de triar entre la memòria i la vida, i aquesta darrera es va imposar, de manera ineluctable: mirar cap endavant, resistir, continuar, sobreposar-se i deixar aquell parent assassinat a Mauthausen a les golfes de l'ànima, sol, com una penyora que es paga a canvi de no se sap ben bé què. Mentre, els que van sobreviure, van haver d'enfrontar-se a un món que no volia saber i que no estava preparat per a comprendre i, en el cas espanyol, era pitjor: restaven sota els designis d'un règim que havia estat còmplice de Hitler i que, després que els aliats guanyessin la Segona Guerra Mundial, va fer tot el possible per amagar les seves simpaties amb el Tercer Reich i per adaptar-se a la lògica de la Guerra Freda, que li va permetre durar fins la mort del dictador.

El silenci, però, no era completament compacte. Tenia algunes esclatxes per on s'hi podien colar paraules, frases, evocacions breus, igual que llampecs enmig de la nit fosca. Ens van arribar retalls d'aquell passat ple d'un dolor incandescent, fragments de vides que van experimentar l'averna a la terra, trossos d'una realitat impensable i, per tant, gairebé inexpressable. Jorge Semprún, supervivent del camp de Buchenwald, aborda aquest límit a *La escritura o la vida*: "No obstante una duda me asalta sobre la posibilidad de contar. No porque la experiencia vivida sea indecible. Ha sido invivible, algo del todo diferente, como se comprende sin dificultad. Algo que no atañe a la forma de un relato posible, sino a su sustancia. No a su articulación, sino a su densidad. Sólo alcanzarán esta sustancia, es-

ta densidad transparente, aquellos que sepan convertir su testimonio en un objeto artístico, en un espacio de creación. O de recreación. Únicamente el artificio de un relato dominado conseguirá transmitir parcialmente la verdad del testimonio". Així ho va entendre, per exemple, el català Joaquim Amat-Piniella, que va transformar en novel·la, *K.L. Reich*, la seva experiència de deportat a Mauthausen i altres camps, igual que Primo Levi, Imre Kertész, Charlotte Delbo, Boris Pahor o lesmentat Semprún. Amat-Piniella fa dir a un dels seus personatges que "és revoltant que, si sobrevivim, se'ns arribi a considerar com a màrtirs, com a herois; haurem estat prudents, això és tot". Prudència per sobreviure, a cada minut, en aquell lloc oblidat per Déu.

Els familiars dels que no van tornar hem hagut de conviure amb els fantasmes perquè no hem tingut res més. No hem pogut portar flors a cap tomba, els cossos dels deportats assassinats es van perdre en el no-res, la nit i la boira se'ls van empassar. Els nazis van portar la destrucció fins a la màxima expressió, fins a crear un buit on l'aniquilació dialoga amb l'infinit: esborrar qualsevol rastre dels que consideraven enemics. Ens hem acostumat, doncs, a parlar amb els fantasmes de la memòria escàpola i capriciosa, per donar sentit a unes absències tapades per quilos de por, d'ignorància i d'indiferència. A mercè de petits signes, hem anat descobrint la veritat, a poc a poc, sota capes de pols, guiats pels fantasmes extraviats, en el territori on l'oblit i el record mantenen la dansa extenuant d'un futur que mai no va arribar. Colpits per la petjada del terror, hem descobert que estàvem lligats a les víctimes dels pitjors botxins.

Nosaltres som ells. Només sent (una mica) ells podrem intentar comprendre el que escapa de tota comprensió. Les noves generacions hem hagut de rescatar, com hem pogut, els noms dels que van esdevenir víctimes del mal radical aplicat amb la precisió industrial dels temps moderns. Rescatar els noms, els rostres, les peripècies i els periples d'aquells que van ser assassinats als camps nazis i d'aquells que van sobreviure, per retrobar-nos amb la història més enllà i més ençà de les fredes referències generals. La història, entesa com la suma de les moltes històries que s'acumulen als marges, ens aboca a l'abisme del trauma que ha marcat el nostre món des de 1945; en cada detall hi ha el batec d'una veritat extrema que ens interpel·la i ens exigeix repensar-ho tot, sense trampes. No podem viure feliçment sense abraçar aquest dolor.

L'estiu de 2006, en ple mes d'agost, vaig visitar el camp de Mauthausen, on va ser deportat i assassinat l'oncle Francisco, el germà gran de la meva mare. Debades vaig cercar algun senyal que fes present aquell home, Francesc Vidal Casanellas, que va traspasar (a la documentació no consten les causes de la seva mort) l'1 de gener de 1942, a l'edat de 29 anys. El tiet no hi era i, alhora, hi era, com hi són tots, diluïts en l'aire i en el paisatge, eternament presents en l'eco dels passos dels visitants que explorem una pregunta que no sabem mai ni formular.

Després de passar un dia llarg al camp, vaig escriure algunes notes. Aquesta la vull compartir: "Una idea em domina: l'oncle, quan va entrar aquí, no sabia on anava. Vull dir que no sabia que els camps nazis eren els camps nazis ni sabia que el mal radical s'hi realitzaria plenament amb la tecnologia moderna més precisa. No sabia que hi entrava per morir i que el seu cos desapareixeria i mai no el trobaríem: 'Soc un presoner de guerra', devia ser la seva consideració primera. Avui sabem molt més del que mai va saber el meu oncle sobre la maquinària que el va assassinar. El que no coneixerem mai és la textura del seu dolor, allò que relliga la por a

la desesperança i el sofriment al somni". Cal anar als camps, cal mirar els vestigis de l'horror, cal fer el viatge. Ens ho devem, els ho devem.

Ara podem recordar i podem commemorar, finalment. Avui podem fer efectiu el dret de memòria que ens ha estat negat durant tantes dècades. Les llambordes stolpersteine, col·locades davant dels domicilis dels deportats, són un memorial, un far i un mecanisme d'alarma, totes tres coses a la vegada: evoquen un passat que no podem oblidar, il·luminen el present contra l'amenaça de tots els totalitarismes i, de passada, encenen els llums d'advertència davant del retrocés dels drets humans i les llibertats essencials. A més, cada stolpersteine és un testimoni convertit en objecte quotidià, una veu que habitarà entre nosaltres, als carrers, i que transformarà els silencis d'antany en pedagogia de la llibertat. En llegir el nom gravat a cada stolpersteine, aconseguirem que la mort sigui menys mort, i sabrem que ells -els nostres familiars deportats- ens acompanyen i ens animen a mantenir el combat imprescindible contra les forces de la foscor.

Charlotte Delbo ha escrit això: "Cadascú s'havia endut els seus records, tot el feix dels seus records, tot el pes del seu passat. A l'arribada vam haver de desfer-nos-en. Entràvem nus. Em direu que a un ésser humà se li pot arrabassar tot, menys la memòria. No sabeu res de res. Primer se li treu la condició d'ésser humà i aleshores l'abandona la memòria. La memòria se'n va a tires, com tires de pell cremada". Prenguem-ne nota i expliquem-ho als nostres fills, i que aquests ho expliquin també als nostres nets, i així sempre i per sempre. Que cada stolpersteine sigui una celebració perenne de la vida i de la dignitat humana.

Francesc-Marc Álvaro Vidal
Nebot de deportat
i periodista

—LA-DEPORTACIÓ-ALS CAMPS — —NAZIS-A-VILANOVA-I-LA-GELTRÚ—

PRESENTACIÓ I JUSTIFICACIÓ

Xavier López i Soler

El diumenge 16 de desembre de 2001 Vilanova i la Geltrú inaugurava un nou espai monumental dedicat a les víctimes de la deportació als camps nazis nascudes o residents en aquest municipi. Amb aquest monument s'iniciava, de la mateixa manera que a moltes altres localitats de Catalunya, tota una voluntat política de dignificació de les víctimes de la deportació. Sortien del silenci que havien sofert durant anys, i es visualitzava una realitat històrica que havia quedat oculta. Un centenar de persones, malgrat el fred d'aquell desembre, assistien als peus d'aquest nou element monumental urbà realitzat per l'artista valencià Andreu Alfaro. Va ser Marcel·lí Garriga, l'únic vilanoví supervivent, en aquell moment, l'encarregat de descobrir la placa al peu del monument, on hi figuraven els noms dels, fins aleshores coneguts, setze deportats vilanovins. Al peu s'hi van inscriure els noms dels deportats als camps i la següent llegenda: "En record de les persones resistents i lluitadores antifeixistes d'aquesta ciutat i de tot el món, moltes d'elles assassinades als camps de concentració i d'extermini nazis per defensar les seves idees o identitats."

Amb la voluntat de continuar amb aquesta tasca de dignificació, l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú elaborava el 2018 un estudi que permetés completar el llistat de noms, gràcies a l'obertura de molts arxius i posar al dia les dades dels deportats amb una recerca més rigorosa de cada víctima de la deportació. Fins aleshores, només es disposava dels noms de les víctimes i de poques dades més. Aquest estudi, del qual aquest opuscle n'és una part, presentava la documentació detallada de cada deportat de la qual en teníem constància, però, sobretot, el seu recorregut des de l'inici de l'exili (1939) fins a l'alliberament dels camps o la seva mort.

Els llistats de morts i supervivents catalans que es coneixen dels camps de concentració i extermini nazi es fonamentaven bàsicament, fins al tombant de segle, en dues publicacions principals. Per una banda, i a nivell català, en la tasca valuosíssima que inicià Montserrat Roig a mitjans dels anys setanta amb els llistats de republicans morts als camps nazis, concretament a Mauthausen i Kommandos a *Els catalans als camps nazis* (1977). Per altra banda, i molt més recentment, amb l'aparició del llibre memorial de totes les víctimes dels camps nazis, realitzat a partir dels arxius dels mateixos camps: *Livre-mémorial des déportés de France arrêtés par mesure de répression et dans certains cas per mesure de persécution 1940-1945* (París, 2004). Aquesta ha estat l'obra mare de la qual se n'elaborà l'edició espanyola editada pel Ministerio de Cultura i a cura de Sandra Checa i Benito Bermejo: *Libro Memorial: Españoles deportados a los campos nazis 1940-1945* (2006). Amb l'aparició d'aquest llibre sortien a la llum els deportats espanyols i les seves localitats nats. Més endavant, com a continuació d'aquest estudi i amb la voluntat de recopilar més dades de les víctimes, el Memorial Democràtic de Catalunya juntament amb l'Amical de Mauthausen i altres camps, i la Universitat Pompeu Fabra han creat una plataforma digital amb les fitxes de cada deportat que són actualitzades constantment, i que des de fa ben poc ha estat posada en línia situada al Banc de la Memòria Democràtica: *Deportats catalans i espanyols als camps nazis*. Un conjunt de dades que es fonamenta, en gran part, per la documentació sobre la deportació que custodia l'Amical, i pels estudis sobre la deportació que es fan a les diverses localitats catalanes. El gran revulsiu, però, ha arribat fa relati-

vament poc amb l'accés en línia de més de tretze milions de documents sobre les víctimes de la deportació a Arolsen Archives (International Center on Nazi Persecution). En definitiva, es tracta d'una recerca oberta i no finalitzada que des de fa poc està sent història i explicada amb més rigorositat, gràcies a la nova documentació que surt a la llum i pel seu ràpid accés.

L'estudi que presentàvem el 2018 es bastia a partir d'aquestes publicacions, però, sobretot, amb les dades més actualitzades que es troben a la plataforma digital del Memorial Democràtic de Catalunya, i més tard, amb les aportacions d'Arolsen Archives. En aquest sentit, per completar més les dades locals, es van consultar a l'Arxiu Comarcal del Garraf els padrons municipals de Vilanova i la Geltrú dels anys 1913, 1924, 1930 i 1936, i els cens de 1900, 1910 i 1920 per poder situar les residències de cada víctima.

Els padrons i els cens municipals han permès localitzar les finques on residien, veure les relacions familiars, concretar i unificar criteris de forma definitiva amb els noms i cognoms (molts havien sofert canvis), contrastar les dates de naixement, i, per últim, conèixer les professions i els oficis de molts d'ells. Així mateix, amb la consulta arxivística de diverses publicacions locals: *Diari*

de Vilanova, Setmanari de Vilanova i butlletins diversos, es conegué la trajectòria d'aquestes víctimes, en els casos que va ser possible.

Recentment hem actualitzat l'estudi de 2018 incloent un darrer element, la memòria oral, que ha permès (gràcies a les col·laboracions de famílies de les víctimes que s'han pogut localitzar) definir més dades sobre els investigats, i conèixer més aspectes de la seva vida prèvia a la guerra, l'exili i la deportació.

Així doncs, aquest estudi local, ha servit per revisar dades, per completar alguns buits documentals, i per tenir una base sòlida per resseguir la vida de cada individu. Un estat de la qüestió prou avançat que permetrà seguir investigant en una recerca que en cap cas es pot donar per closa.

Acte inaugural del monument a la plaça de la Peixateria el desembre de 2001. Arxiu Comarcal del Garraf. Fons Protocol i Alcaldia / Mike.

LES-STOLPERSTEINE

Aquest és un projecte sota l'empara del Memorial Democràtic de la Generalitat de Catalunya i consisteix en petits monuments dissenyats i creats per l'artista alemany Gunter Demnig, des de la dècada dels anys noranta, en memòria de les víctimes del nazisme. Un projecte per a tot l'espai europeu, per la qual cosa els podem trobar en qualsevol indret d'Europa. A Catalunya, poblacions com Sabadell, Granollers, Girona, Manresa, Navàs o Cubelles també han tirat endavant aquesta iniciativa.

Les pedres de topada o stolpersteine, són un petit monument que es posa a la vorera del darrer habitatge conegut on va viure una persona abans del seu exili i la seva deportació als camps de concentració o d'extermini nazi. Hi ha un llambordí únic per a cada persona.

Són llambordins quadrats fets de formigó de 10 cm per 10 cm i coberts d'una fulla de llautó, en la qual es graven les dades essencials de la persona. Un fet que fa aturar el i la viuant per fer-lo pensar en la persona desapareguda, assassinada o torturada. També ensenyen l'omnipresència del mal en la vida quotidiana. De la mateixa manera que les víctimes, cada llambordí és únic, i com a gest de respecte i humanitat, és tallat a mà, fet que pretén contrastar amb l'extermini mecànic i indiscriminat del Tercer Reich.

El Ple de l'Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, de 14 de maig de 2018, va aprovar per unanimitat participar en el projecte Stolpersteine. Aquesta proposta sorgeix de la Comissió de Memòria Històrica, que des de fa anys està constituïda a la ciutat i proposa continuar una tasca endegada fa temps per transmetre aquestes memòries col·lectives a les generacions futures.

Per situar les stolpersteine vilanovines s'han tingut presents les dades del darrer padró municipal de 1936, que és el registre més fiable per saber quina va ser la darrera finca a la localitat on estigueren les persones que es van exiliar i que després van patir la deportació. En alguns casos, s'ha optat per un padró anterior, en el cas que la víctima marxés de la població abans de 1936. A continuació es detallen els noms de les víctimes, en primer lloc els nascuts a la ciutat i seguidament els que hi van residir.

—ELS-DEPORTATS —
—VILANOVINS-I—
—GELTRUNENCS-AMB—
—STOLPERSTEINE —

01. EUGENI BALDUZ ASENCIO
Nascut el 1919. Va viure al carrer dels Arengaders, 4. Exiliat. Deportat el 1940 al camp de Mauthausen. Alliberat.

02. MARCEL·LÍ GARRIGA CRISTIÀ
Nascut el 1916. Va viure al passeig Marítim, 79. Exiliat. Deportat el 1944 al camp de Buchenwald. Alliberat.

03. GERARD ILL VIDAL
Nascut el 1900. Va viure a la plaça de les Cols, 18. Exiliat. Deportat el 1944 al camp de Dachau. Assassinat el 6.3.1945.

04. RAFAEL INGLADA ARNABAT
Nascut el 1900. Va viure al carrer del Comerç, 8. Exiliat. Deportat el 1940 al camp de Mauthausen. Assassinat el 1.3.1941 a Gusen.

05. LEANDRE MOLINÉ BATLLE
Nascut el 1899. Va viure al carrer de Sant Felip Neri, 10. Exiliat. Deportat el 1941 al camp de Mauthausen. Assassinat el 31.7.1942.

06. ARMAND PUEYO JORNET
Nascut el 1906. Va viure al carrer de la Llibertat, 12. Exiliat. Deportat el 1941 al camp de Mauthausen. Assassinat el 16.5.1941 a Gusen.

07. JOAN SAGARRA MATEU
Nascut el 1914. Va viure al passeig Marítim, 74. Exiliat. Deportat el 1940 al camp de Mauthausen. Assassinat 14.1.1942 a Gusen.

08. LLORENÇ TORNÉ NOLLA
Nascut el 1899. Va viure al carrer de Ferrer i Vidal, 19. Exiliat. Deportat el 1941 al camp de Mauthausen. Assassinat el 18.8.1941 a Gusen.

09. FRANCESC G. BARCELÓ SOLERA
Nascut el 1898. Va viure al carrer del Correu, 31. Exiliat. Deportat el 1941 al camp de Mauthausen. Assassinat el 23.9.1941 a Hartheim.

10. RAMON BASCUÑANA GARCIA
Nascut el 1914. Va viure al carrer de Bonaire, 54 (actualment plaça del Portal de Sitges). Exiliat. Deportat el 1940 al camp de Mauthausen. Assassinat el 11.1.1941 a Gusen.

11. MÁXIMO FLORES SANS
Nascut el 1910. Va viure a la plaça de Sant Antoni, 2. Exiliat. Deportat el 1941 al camp de Mauthausen. Assassinat el 22.7.1941 a Gusen.

12. CAMILO MARÍA DÍAZ
Nascut el 1898. Va viure al carrer de Manuel Tomàs, 39. Exiliat. Deportat el 1940 al camp de Mauthausen. Assassinat el 18.1.1942 a Gusen.

13. MIQUEL OBIOL BAYERRI
Nascut el 1894. Va viure al carrer del Correu, 18. Exiliat. Deportat el 1941 al camp de Mauthausen. Assassinat el 10.8.1941 a Gusen.

14. JOAN ÚBEDA SILES
Nascut el 1907. Va viure al carrer de Sant Gervasi, 28. Exiliat. Deportat el 1941 al camp de Mauthausen. Assassinat el 25.1.1942 a Gusen.

15. FRANCESC VIDAL CASANELLAS
Nascut el 1912. Va viure al carrer de Sant Gregori, 5. Exiliat. Deportat el 1940 al camp de Mauthausen. Assassinat el 11.1.1942 a Gusen.

16. ANTONI SÁNCHEZ SÁNCHEZ
Nascut el 1911. Va viure a la plaça dels Cotxes, 5. Exiliat. Deportat el 1940 al camp de Mauthausen. Alliberat.

17. FRANCESC TREMPES ESTRADA
Nascut el 1899. Exiliat. Deportat el 1941 al camp de Mauthausen. Assassinat el 25.10.1941 a Gusen.

Eugeni Balduz durant la dècada dels anys setanta. Fotografia cedida per la família Balduz.

EUGENI BALDUZ ASENCIO

DEPORTAT A MAUTHAUSEN 1940
ALLIBERAT

Nascut a Vilanova i la Geltrú l'11 d'agost de 1919, sabem que va viure segons els padrons municipals de 1930 i 1936 al carrer dels Arengaders, 4 i 5 respectivament (de 1936 a 1939, carrer de Pompeu Gener). Fill d'Aniceto Balduz (natural de Saragossa) i Isabel Asencio (natural de la província de Terol), Eugeni era el gran de quatre germans: Rosenda (1921), Aniceto (1923) i Jesús (1926). El seu pare fou peó i membre de la brigada de recollida d'escombraries de la ciutat, i Eugeni consta com a treballador a les ordres de Manuel del C., segons el padró de 1936.

Segons l'estudi realitzat per l'historiador Bartomeu Carrió, que ha documentat el periple que seguí Balduz a través de la família, sabem que es va presentar voluntari a les files de l'Exèrcit Popular quan tenia 18 o 19 anys, i que s'havia significat en algun partit polític de tendència comunista o anarquista. El gener-febrer de 1939, durant la retirada de les

tropes republicanes, passà la frontera cap a l'exili a França i anà a parar al camp d'Agde fins al 21 de juny de 1939, d'on n'aconseguí sortir i s'allistà a la 40a Companyia de Treballadors Estrangers. Segons la documentació que conserva la família, Balduz hi hauria desenvolupat tasques de fuster.

Durant el període de la Segona Guerra Mundial, quan les companyies de treballadors queden a mercè dels alemanys, és fet presoner quan es trobava a la ciutat de Saint-Diés-des-Vosges (prop d'Alsàcia). D'aquí és dut a l'Stalag V-D situat a Estrasburg (França) amb tren de sortida des de la mateixa localitat i d'allà, deportat fent entrada el 13 de desembre de 1940 a Mauthausen, amb matrícula 4605. El 5 de maig de 1945 Balduz fou alliberat, quatre anys després d'haver-hi entrat, concretament des del subcamp d'Steyr.

A finals de maig de 1945, després de l'alliberament, tornà a entrar a França i estigué en un sanatori recuperant-se després de la tràgica experiència al camp, concretament al Centre Departamental d'Alliberament de Presoners de la Guerra a Agen. En tornem a tenir referències el 1947, a París, quan treballava a les Fàbriques Geoffroy Delors de Clichy, i més tard a la Renault. El 1960 contrau matrimoni amb Janine Maria Marie Juliette Chomaud, i tenen un fill, Patrick (1966).

El 1965 es donà d'alta a la Union Nationale des Associations de Déportés, Internés et Familles Disparus, així com també de l'Office National des Anciens Combattants et Victimes de la Guerrepartir. A partir de 1980, es pot constatar que Eugeni formà part de la FEDIP (Federación Española de Deportados e Internados Políticos) fins a la seva mort.

Anys més tard, es traslladà a Sant Jordi (Mallorca), on encara hi viu la seva família. Eugeni Balduz morí el 9 de juny de 1992, a l'edat de 72 anys. El 16 de desembre de 2018 se li col·locà una stolperstein al carrer de Can Conet, 22, de Sant Jordi (Palma), darrer espai on residí, i on també se li guarda memòria.

Marcel·lí Garriga en l'encesa d'espelmes en l'acte de memòria de l'Holocaust, organitzat pel Parlament de Catalunya. Fotografia cedida pel seu fill Enric Garriga.

MARCEL·LÍ GARRIGA CRISTIÀ

DEPORTAT A BUCHENWALD 1944
ALLIBERAT

Nascut a Vilanova i la Geltrú l'11 de juny de 1916, és fill d'Enric Garriga i de Marcel·lina Cristià. Des de ben jove acompanyà el seu pare en l'ofici de mariner i acabà convertint-se en pescador i patró. Orfe de pare i mare als 14 anys, s'emparà en l'acolliment dels seus oncles, però el seu fort esperit d'independència l'empenyí a decidir afrontar la vida tot sol.

Imbuït de l'ideari llibertari de les rengles de la CNT, visqué la il·lusió de la proclamació de la II República i els esdeveniments del 6 d'octubre a Vilanova mateix i, per evitar la repressió que seguí a la proclamació de la República catalana, marxà a Roses, on seguí amb el seu ofici, al temps que s'integrava en els cercles culturals i polítics. Va ser en aquesta població empordanesa on va viure l'aixecament feixista del 18 de juliol de 1936, i al poc temps s'incorporà a les files de l'Exèrcit Popular. Aquí realitzaria, més tard, el curs d'oficial a l'Escola Popular de

Guerra de Barcelona, d'on sortí amb el grau de tinent. Posteriorment, al llarg del decurs del conflicte bèl·lic, fou ascendit a capità de l'exèrcit republicà. Destinat a la 135a Brigada Mixta de la 31a divisió va lluitar i patir tota mena de penalitats al front d'Osca, fins a la retirada, durant la primavera de 1938, a Bagnères-de-Luchon (França), des d'on quedà adscrit a la mateixa brigada reorganitzada que tornà a Catalunya, per combatre al front de Lleida. El mes d'agost s'incorporà a les tropes que participaren en la Batalla de l'Ebre fins que la retirada el portà, de nou, per terres de Lleida, aleshores des de la 100a divisió, que l'havia de dur a contemplar els estentoris de la batalla de Catalunya i a acabar ferit en un hospital de Barcelona.

En arribar les tropes feixistes a la capital catalana, va iniciar l'èxode amb milers de republicans, primer fins a Girona en un camió militar, i després, a peu, fins a la frontera. Allà fou concentrat a la platja d'Argelers i després al camp de Barcarès, des d'on va ser enrolat a una CTE, destinada a la regió de Poitou.

Amb la desintegració de l'exèrcit francès, va començar un altre periple, des de Burdeos a Tolosa i al Rosselló, on pogué tornar al seu ofici de pescador. Però l'ocupació dels alemanys ja abraçava tota França i el fort control a les zones frontereres per evitar el pas d'aviadors caiguts i desertors pel Pirineu desencadena contínues xarxades, en una de les quals Marcel·lí Garriga fou detingut, el 2 de febrer de 1943. Sota el control de la Gestapo, des de les presons de Portvendres i Perpinyà arribà al camp de trànsit de Compiègne, d'on partí amb el comboi del 17 de gener de 1944 amb destinació a Buchenwald. Amb l'assignació de la matrícula 40548, va haver de treballar als comandos de les fàbriques Gustloff-Werke, Mibau i Optik Fichtenhain, i alhora entrava en contacte amb els deportats que formaven part de la Resistència interna del camp, sempre a l'espera del final de la guerra, que presagiaven els bombardejos aliats. La resistència contra els intents d'evacuació del camp

reeixiren fins que els americans entraren al camp, el dia 11 d'abril de 1945, quan ja les SS havien abandonat el recinte.

La situació que s'obrí a Marcel·lí Garriga i als altres deportats republicans era la incògnita del futur, atesa la impossibilitat del retorn a casa. Romangué més d'un mes al camp, fins que després d'un viatge molt accidentat arribà a París, on gaudí de la llibertat, amb una sensació d'improvisament; entrà a treballar en una fàbrica, amb resignació i desencís sobre el futur, cosa que el feu decidir a retornar a Catalunya, l'any 1947.

No pogué instal·lar-se a Vilanova i la Geltrú fins l'any 1950, on treballà de nou com a pescador. Casat amb Maria Teresa Elies, Marcel·lí tingué dos fills, l'Enric (1954) i la Maria Lluïsa (1957). El seu esperit de lluita i resistència l'empenyé a integrar-se en els moviments sindicals i polítics antifranquistes i a impulsar associacions culturals.

En els darrers anys de la seva vida, amb el testimoniatge dels seus anys de joventut, des del compromís sindical a la deportació, formà part del seu compromís la preservació de la memòria de la deportació dels republicans antifeixistes. En aquest sentit, l'any 2008 publicà *Un vilanoví a Buchenwald: la defensa de la República i la deportació als camps nazis*, una valuosa aportació personal a la bibliografia testimonial sobre els camps nazis, l'exili i la deportació. Marcel·lí Garriga morí el 8 de desembre de 2009 a l'edat de 93 anys.

Plaça de les Cols, l'any 1956. Arxiu Comarcal del Garraf. Fons municipal / J. Bellmunt.

nalitat francesa però en aquest transport es trobaren uns cent setanta presoners de nacionalitat espanyola. Dos dies després, feia entrada al camp de Dachau amb matrícula 74196, on morí el 6 de març de 1945. Ill Vidal apareix en el llistat de morts al camp de Dachau que publicà Montserrat Roig, el 1977.

GERARD ILL VIDAL

DEPORTAT 1944

ASSASSINAT 1945

DACHAU

De Gerard Ill Vidal en sabem poca cosa, ja que fa relativament poc que es conegué la seva vinculació amb la ciutat. Nascut a Vilanova i la Geltrú el 13 de maig de 1900, segons cens de 1910, visqué a la plaça de les Cols, 18, amb els seus pares Marcelino Ill i Maria Vidal, i dues germanes, Marina i Isabel. Pel que sabem, la seva família, segons el cens de 1910 i el padró de 1913, era comerciant. Aquest últim padró també ens indica que el nucli familiar es va traslladar, amb molta probabilitat, a una altra població ja que no en tornem a tenir constància documental a la nostra ciutat, de moment.

És molt possible que Ill estigués mobilitzat durant el conflicte i s'acabés exiliant el 1939. Segons la documentació, sabem que durant el període de la Segona Guerra Mundial estava localitzat o residia a la localitat de Figeac (França), constant com a resistent homologat de les Forces Franceses de l'Interior (FFI) amb expedient al Service Historique de la Défense, Vincennes GR 16 P 301192. Fou presoner al camp de Compiègne fins al 18 juny de 1944, dia que va sortir en un comboi format per més de 2.000 homes en direcció a Dachau, la majoria eren de nacio-

Rafael Inglada i la seva esposa Anna Márquez, en un estudi, vestits de comparsers abans de la Guerra Civil. Fotografia cedida per la seva neta, que resideix a França, Annik Inglada Legendre.

RAFAEL INGLADA ARNABAT

DEPORTAT 1940
ASSASSINAT 1941
GUSEN

Fill de Josefa Arnabat i Joan Inglada (jornaler), Rafael Inglada Arnabat va néixer, segons els padrons municipals i l'acta de naixement, l'1 d'agost de 1900 al carrer Major de Vilanova i la Geltrú. Inglada tingué més germans: Joan i Leandre, que també eren jornalers, i Lluís, que va morir amb 5 anys. Casat amb Anna Márquez el 1930, natural de Cartagena, visqueren primer al carrer del Col·legi i després, segons els padrons de 1930 i 1936, al carrer del Comerç, 8. Al cap d'un any de l'enllaç, Rafael i Anna tingueren la primera filla, Pepita (1931), seguidament vingueren: Rafael (1934), Maria Anna (1936) i Esperança (1938).

Rafael Inglada era treballador i encarregat d'una planta de telers de la Fàbrica de Mar, situada on actualment hi ha el complex

d'habitatges Vilanova Port (Rambla de la Pau). Militant de la CNT, durant la República, fou dirigent del Sindicat Local de la Indústria Fabril i Tèxtil de Vilanova i la Geltrú, i l'any 1938 n'era president. Durant el període bèl·lic participà en l'organització dels comitès de control obrer de les fàbriques tèxtils.

El seu germà Leandre (Vallcarca, 1910-2007), militant de la CNT, també realitzà diverses accions a la ciutat. Durant la República fou secretari del comitè del Sindicat de Forners de Vilanova i la Geltrú i més tard participà en l'organització de la Panificadora col·lectivitzada. El gener de 1939 fou detingut i conduït a un camp de concentració de Sevilla, sent, posteriorment, condemnat a quinze anys d'emprisonament a la Model de Barcelona.

Tornant a en Rafael, tenia 36 anys quan va esclatar la guerra, posicionat com a defensor del marc de la República, s'acabà exiliant entre finals de 1938 i principi de 1939 amb la seva dona Anna i les seves filles Pepita i Esperança. Durant el període de la Segona Guerra Mundial va ser detingut i emprisonat inicialment a l'Stalag XIII-A situat a Hohenfels (Alemanya) i en sortia el juliol de 1940 i número de presoner 65123. Després va estar a l'Stalag VII-A situat a Moosburg (Alemanya), d'on en sortí en tren el 5 d'agost de 1940. Inglada era deportat i feia entrada al camp de Mauthausen el 6 d'agost amb matrícula 3439. I finalment, el 24 gener de 1941, era traslladat a Gusen, amb matrícula 9342, on va morir assassinat el dia 1 de març del mateix any, al voltant d'un quart de nou del matí, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

Segons explica Antoni Sánchez en una entrevista al *Setmanari de Vilanova* (1977), Rafael Inglada i ell van coincidir al camp de Mauthausen, en unes condicions molt lamentables juntament amb d'altres vilanovins.

La família directa de Rafael Inglada Arnabat es va establir definitivament a Gaillon (França), un cop finalitzada la Guerra Civil, on l'han homenatjat en diverses ocasions.

Carrer de Sant Felip Neri, l'any 1957.
Arxiu Comarcal del Garraf. Fons
municipal / J. Rovira.

LEANDRE MOLINÉ BATLLE

DEPORTAT 1941
ASSASSINAT 1942
MAUTHAUSEN

És nascut a les 22 hores del 16 de juny de 1899, a Vilanova i la Geltrú, segons el registre oficial de naixements del *Diari de Vilanova*. Fill de Ramon Moliné (obrer) i Llúcia Batlle, vivia segons el padró de 1924, al carrer de Sitges, 36, amb un germà de nom Joan. Més tard, al padró de 1930, trobem la família allotjada al carrer de Joaquim Mir, 21. Ja al 1936 Leandre i els pares es troben allotjats al carrer de Sant Felip Neri, 10 (aleshores, carrer de Jaume Compte). Aquesta sabem que és l'adreça que deixa quan és registrat al camp de Mauthausen, segons el registre d'entrada custodiat a Arolsen Archives.

D'ofici jornalero, consta com a treballador de la fàbrica Pirelli juntament amb el seu pare, segons el darrer padró. Desconeixem quin posicionament tingué durant la Guerra Civil, i si entre els anys 1936 fins a la fi del conflicte bèl·lic es casà o tingué fills.

Suposem que Leandre s'exilià el 1939 i durant la Segona Guerra Mundial va ser detingut i empresonat al l'Stalag XVII-B situat a Gneixendorf (Àustria) amb matrícula 28029, i en sortia en tren des de l'estació de Wien (Viena). Seguidament, va ser deportat i el 19 de desembre de 1941 feia entrada al camp de Mauthausen amb matrícula 4797, on moria el 31 de juliol de 1942, al voltant de les dues de la tarda, tal com consta al *Todfahlsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

Segons la documentació, el 8 d'abril de 1942 Moliné se sotmeté a una operació a les instal·lacions del mateix camp.

Armand Pueyo i Jornet vestit de miliciant. Fotografia cedida pel seu fill Albert Pueyo Tartera.

ARMAND PUEYO JORNET

DEPORTAT 1941

ASSASSINAT 1941

GUSEN

Armand Pueyo Jornet va néixer a Vilanova i la Geltrú el 22 de juny de 1906. Fill de Francisco Pueyo i Dolores Jornet, casats el 1904 a l'església de Sant Antoni, la família va viure al carrer de la Llibertat, 12, de Vilanova i la Geltrú.

Armand no consta al *Llibre de Baptismes* de l'Arxiu Parroquial de Sant Antoni Abat perquè segurament va ser batejat a Baix a Mar, ja que segons padró de 1913 vivien al carrer Llibertat, 16, i això ja pertany a la parròquia de mar. En canvi, el seu germà Salvador, que va néixer el 1910 sí que va ser batejat a l'església de Sant Antoni Abat. El darrer domicili registrat de la família a la localitat, segons el cens de 1920, és al mateix carrer de la Llibertat, 12.

Pueyo estudià peritatge a l'Escola Industrial, on va rebre diversos premis segons el *Diari de Vilanova* de 1920, 1921 i 1922. També va formar part de l'equip de redacció del *Butlletí de l'Associació d'Alumnes Obrers de l'Escola Industrial de Vilanova i Geltrú*, on publicà diversos articles a la secció literària. A finals de 1925, segons consta al mateix butlletí, es va traslladar a Manresa amb tota la família, pares i germans (Salvador i Clara) per desenvolupar un càrrec relacionat amb la seva professió: *'Ha deixat de pertànyer a aquesta Redacció, amb motiu d'haver-se traslladat a Manresa per a desempenyar un càrrec relacionat amb la seva professió de Pèrit tèxtil, en una entitat industrial de l'esmentada ciutat, el nostre estimat company NArmand Pueyo i Jornet, a qui desitgem tota mena de prosperitats en la seva nova residència, esperant, ensems, que seguirà honrant aquestes columnes amb la seva col·laboració.* (*Butlletí de l'Associació d'Alumnes Obrers de l'Escola Industrial de Vilanova i Geltrú*, octubre de 1925). El trasllat el constata el padró general de veïns de 1925 de la ciutat de Manresa, on apareix tota la família empadronada.

Al cap de pocs anys, el 1930, en tenim referència a Caldes de Montbui, on es trasllada per treballar de contramestre a la fàbrica Ortadó i Cortés, constant al padró de la dita localitat. Un cop a Caldes fou molt significativa la seva tasca en els diversos cercles intel·lectuals i culturals, la qual cosa es pot constatar en diverses publicacions periòdiques de la comarca del Vallès Oriental. Va ser en aquella època quan es casà (1932) amb Soletat Tartera i Vilanova i tingué dos fills, Eugènia i Albert.

Quan va començar la Guerra Civil, Armand Pueyo tenia uns trenta anys i estava afiliat al Partit Socialista de Catalunya, que més tard va ser el PSUC. Amb la formació de les unitats de milicians de voluntaris es va enrolar en una columna amb més companys de Caldes, situant-se al front d'Aragó. La seva darrera visita a la família fou el 1938. Seguidament, a les acaballes de la guerra es va exiliar passant pels camps francesos d'Argelers i Setfont, des d'on va escriure diver-

ses cartes a la família. Segons el Banc de la Memòria Democràtica, també consta com a inscrit al camp francès de Vernet d'Arieja. El novembre de 1939 sabem que formava part de la 22a Companyia de Treballadors Estrangers (CTE), on desenvolupava treballs "de pic i pala". Al maig de 1940, consta com a intèrpret entre els responsables francesos i espanyols.

Desconeixem on fou arrestat, però sabem que fou empresonat, per les tropes alemanyes, a l'Stalag VIII-C situat a Zagan (Polònia) amb matrícula 57141, i seguidament a l'Stalag XII-D situat a Trèveris (Alemanya), d'on en sortia el 22 de gener de 1941 amb tren des de la mateixa localitat. Tres dies després feia entrada al camp de Mauthausen amb matrícula 3166. Al cap dos mesos, el 29 de març, era traslladat al camp de Gusen, amb matrícula 11642, on moria el 16 de maig de 1941, al voltant d'un quart de vuit del matí, a l'edat de 34 anys, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

Dins la família Pueyo Jornet també la seva germana Clara, nascuda el 1914 a Vilanova i la Geltrú, fou activista del PSUC i de l'Associació d'Amics de l'URSS i del Socors Roig Internacional, motiu pel qual s'exilià el 1939. Empresonada a la Presó de Dones de les Corts de Barcelona el 1941, va ser torturada fins que al 1943 n'aconseguí escapar. Aquest fet va ser conegut com "el Gran Vuelo", organitzat pel Partit Comunista i del qual la cineasta Carolina Astudillo (2014) en feu un documental. L'altre germà, Salvador, també anà al front i morí, pel que va poder saber posteriorment la família, a l'hospital de Figueres.

La família Pueyo Tartera no va saber fins l'any 1952 que Armand havia mort al camp de concentració de Gusen, feia deu anys que vivien a Barcelona. L'última carta que la família rebé és de principis de gener de 1941 des de l'Stalag VIII-C.

Joan Sagarra Mateu, fotografia cedida per Antoni Sagarra.

JOAN SAGARRA MATEU

DEPORTAT 1940
ASSASSINAT 1942
GUSEN

Joan Sagarra Mateu nasqué a Vilanova i la Geltrú el 14 de gener de 1914, segons el padró de 1924. Fill de Ricard Sagarra i Carme Mateu, era el tercer de sis germans (Ricard, Marina, Joan, Victòria, Antoni i Ramon) i visqueren al carrer del Gas, 21 (padró de 1924) i més tard, entre els anys 1930 i 1936 al passeig Marítim, 74 (aleshores, passeig d'Àngel Guimerà). En aquest darrer padró, Joan Sagarra hi consta com a dependent.

La família Sagarra, dedicada a la pesca, era molt coneguda a Baix a Mar. Joan Sagarra, Llorenç Torné i Marcel·lí Garriga, que també foren deportats, eren companys de lluites i il·lusions al servei de la classe pescadora d'aquest barri. Durant els anys de la República Joan Sagarra es casà amb Rosa Matas i tingueren un fill, de nom Joan.

A nivell polític local, Joan Sagarra estava afiliat a la CNT, i en fou actiu durant els anys de la República i la Guerra Civil. En el *But-*

lletí del Comitè de Defensa Local del 6 de novembre de 1936 hi escrigué una petita notícia informativa de presentació, com a membre de la comissió organitzadora, del recent fundat Sindicat Únic Mercantil adherit a la mateixa CNT. Al cap d'un mes ell n'assolia la secretaria com a membre de la nova junta. Així mateix, estigué molt vinculat al Pòsit de Pescadors, situat al passeig Marítim, com també ho estigueren altres membres de la seva família.

Poc abans que acabés la guerra en Joan, que havia estat molt actiu i s'havia pronunciat molt en la causa republicana, marxà a l'exili amb el seu germà Ricard, que després d'anar caminant i en vehicle se separaren a Figueres. Durant la Segona Guerra Mundial, ja a França, fou detingut i empresonat a l'Stalag I-B situat a Olsztynek (Polònia) amb tren de sortida a l'estació de Hohenstein. Seguidament, fou deportat al camp de Mauthausen, on feia entrada el 9 d'agost de 1940, amb matrícula 3613. El 24 de gener de l'any següent era traslladat a Gusen amb matrícula 9659 i, un any més tard, el 14 de gener de 1942, al voltant de les dotze i vint-i-cinc de la matinada hi moria als 28 anys d'edat, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

La família rebé correspondència de forma contínua fins a l'inci dels anys quaranta. La manca de notícies d'ell els feu pensar que havia mort, sense saber-ne les circumstàncies ni el moment. No va ser fins a la dècada dels anys seixanta que la família ho va saber oficialment.

Llorenç Torné Nolla, fotografia cedida pel seu nebot Llorenç Torné.

LLORENÇ TORNÉ NOLLA

DEPORTAT 1941
ASSASSINAT 1941
GUSEN

Llorenç Torné Nolla conegut a Baix a Mar com “el Castanyola” nasqué a Vilanova i la Geltrú l’11 de febrer de 1899, segons el registre oficial de naixements del *Diari de Vilanova*. Els padrons municipals de 1924, 1930 i 1936 ens constaten que vivia amb la seva mare Teresa Nolla i el seu germà Florenci al carrer de Ferrer i Vidal, 19. Posteriorment, amb la construcció del tram final de la rambla de la Pau, aquesta illa de cases desaparegué.

Torné, un home compromès amb el barri, era pescador, i posteriorment entrà com a obrer a la fàbrica Pirelli. Durant la República i la Guerra Civil fou dirigent cenetista a la ciutat, i comissari de guerra. El 3 d’agost de 1938 entrà com a regidor del govern local de Vilanova i la Geltrú per la CNT-FAI en ple conflicte fins que aquest arribà a la seva fi. També, durant el període bèl·lic, fou presi-

dent del Pòsit de Pescadors, situat al passeig Marítim.

El 1939, poc abans de finalitzar la Guerra Civil, Torné marxà amb cotxe amb familiars fins a Puigcerdà, on se separà d’ells i entrà a França. En aquest camí fou arrestat i conduït a l’Stalag XI-B situat a Fallingbommel (Alemanya) amb matrícula 86735. D’allà en sortí amb tren el 25 de gener de 1941, i dos dies després era deportat i entrava al camp de Mauthausen, amb matrícula 6575. El 17 febrer de 1941 era traslladat al camp de Gusen, amb matrícula 10484, on moria el 18 d’agost de 1941, al voltant de les tres de la tarda, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

La família no va saber fins la dècada dels anys cinquanta, i a través de correspondència oficial francesa, que Llorenç havia mort a Gusen.

Francesc G. Barceló durant l'època del servei militar. Fotografia cedida pel seu net Miquel Barceló.

FRANCESC G. BARCELÓ SOLERA

DEPORTAT 1941
ASSASSINAT 1941
HARTHEIM

Francesc Gonzalo Barceló Solera va néixer el 22 de juny de 1898 a la Canyada (Alacant, País Valencià). Casat amb Josefa Pagán a la Barceloneta l'agost de l'any 1923, la seva primera referència a la ciutat de Vilanova i la Geltrú la trobem al padró de 1930, amb domicili al carrer dels Caputxins, 31, juntament amb la seva dona i els seus tres fills Miquel, José i Francisco. La família s'havia traslladat a la ciutat per motius laborals.

Ja al 1936 trobem la família allotjada en uns baixos del carrer del Correu, 31 (aleshores, carrer de García Hernández). En Francesc i la Josefa tenien ja 38 i 35 anys respectivament, la família hi va romandre fins al 1981 quan mor Josefa. De Francesc G. Barceló, segons els padrons, en sabem que treballava de mecànic ajustador als tallers de l'MZA, i

que fou militant de la CNT-FAI a Vilanova i la Geltrú. Un cop començà la guerra els seus fills tenien 11, 10 i 9 anys.

Aquell mateix 1936, captivat per un míting de Dolores Ibárruri (La Pasionaria), motiva que Barceló s'allistí voluntari a la Columna Durruti, per defensar la legalitat i la Constitució republicanes. Participà a la Batalla de l'Ebre, i ja durant la retirada acaba passant per camps de refugiats francesos.

Un cop allà va formar part de la 29a Companyia de Treballadors Estrangers, fins que fou detingut i destinat al Frontstalag 140 situat a Belfort (França) i més tard conduït a l'Stalag XI-B situat a Fallingbommel (Alemanya) amb matrícula 87302, d'on en sortí el 25 de gener de 1941 amb tren. Dos dies més tard era deportat i feia entrada al camp de Mauthausen amb matrícula 5833. Al cap d'unes setmanes, concretament el 17 de febrer de 1941, era traslladat al camp de Gusen, amb matrícula 10124, morint assassinat finalment a Hartheim el 23 de setembre del mateix any molt probablement a la cambra de gas, al voltant de les cinc quaranta de la matinada, a l'edat de 43 anys, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

Josefa Pagán rebé notícia d'en Francesc per correspondència des de Mosel·la, França (maig de 1940) i poc abans d'entrar a Mauthausen, l'octubre de 1940.

La família no va saber fins molts anys més tard que Francesc havia mort, concretament, fins al 1961. Han dut amb respecte, silenci i resignació la pèrdua de l'avi, de qui fins vint anys després de la seva mort no en van tornar a tenir notícia. La seva dona sempre va pensar, durant aquests més de vint anys, que tornaria.

El 27 de gener de 2020 la Generalitat Valenciana atorgà a la família una distinció a la figura de Francesc G. Barceló Solera com a víctima del camp de Mauthausen. La institució li va reconèixer la seva lluita per la llibertat i la seva defensa dels valors democràtics pels quals va ser víctima de la barbàrie.

Retrat de Ramon Bascuñana. Fotografia cedida per la família Bascuñana.

RAMON BASCUÑANA GARCIA

DEPORTAT 1940
ASSASSINAT 1941
GUSEN

Ramon Bascuñana Garcia nasqué a Oriola (Alacant, País Valencià) l'1 de desembre de 1914. La família es devia traslladar a principis dels anys vint a Vilanova i la Geltrú, ja que, segons el padró, el seu germà petit (Joaquim) neix el 1924 ja en aquesta localitat. Fou aquell any també que trobem la família registrada al padró municipal per primer cop, al carrer de l'Aigua, 18, i posteriorment al carrer de Josep Freixes, 4.

Fill de Ramon Bascuñana (jornaler) i Teresa Garcia, segons el padró de 1930, eren aleshores un total de 8 germans, sis: Teresa, Carmen, Rosario, Vicente, Ramon i Antonio nascuts a Oriola, i dos: Joaquim i Dolors nascuts a Vilanova i la Geltrú. Després de residir a diversos habitatges la família s'instal·là, segons el padró de 1936, al carrer de Bonaire, 54, on hi seguiren vivint passada la Guerra Civil.

Pel que sabem, Ramon treballà a la fàbrica de Cal Marquès juntament amb dos germans més, Carmen i Vicente. Gràcies a la documentació custodiada per la família sabem que durant la Guerra Civil estigué al front, en el bàndol republicà, i que formà part del comitè regional de la CNT. A les acaballes del conflicte amb la retirada s'exilià a França.

Desconeixem quan fou detingut i empresonat un cop a França, inicialment sabem que passà pel camp de Setfont al pavelló 32, i que a continuació va ser conduït al Frontstalag 210, ja que envia notícies a la seva família per carta del seu pas per ambdós espais. Poc després fou portat a l'Stalag V-D situat a Estrasburg (França) amb matrícula 3227, d'on sortí en tren l'11 de desembre de 1940 per ser deportat dos dies després al camp de Mauthausen amb matrícula 4613. El 20 d'octubre de 1941, era traslladat al camp de Gusen amb matrícula 14242. Al cap d'uns dies, l'1 de novembre del mateix any moria al mateix camp a les vuit hores del matí, als 26 anys d'edat, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

La família oficialment no va saber fins anys més tard que Ramon havia mort al camp de Gusen.

Retrat de Máximo Flores cedit per la seva neboda Teresa Soler Flores.

MÁXIMO FLORES SANS

DEPORTAT 1941
ASSASSINAT 1941
GUSEN

Nascut el 4 de febrer de 1910 a Santander (Cantàbria), els seus pares Domingo Flores i Maria Sans eren procedents de Zayas de Torre (Sòria) i Os de Civís (Alt Urgell) respectivament. Un cop casats en aquesta darrera població, tingueren a Pilar, seguidament es traslladaren a Cantàbria, on nasqueren Máximo i Enrique. I finalment, retornaren a Catalunya i tingueren a Domingo, José i Rosario. No és fins al 1921, quan ja són instal·lats a Vilanova i la Geltrú, que neixen Maria, Antonio i Montserrat.

Quan arribaren a Vilanova el seu pare deixà l'ofici de carrabiner per a dedicar-se a la pagesia. Segons el padró de 1936 vivien a la plaça de Sant Antoni, 2 (coneguda com a plaça de Lluís Companys de 1936 a 1939). Passada la Guerra Civil hi visqué la seva mare fins el 1962, i un germà fins el 1974.

Máximo era una persona molt coneguda a la fàbrica de Cal Marquès, espai on desen-

volupava la seva professió d'obrer. Defensor dels ideals republicans, fou membre del POUM i també estigué vinculat a la CNT-FAI, segons explica la família. Un cop esclatà el conflicte Máximo hi participa incorporant-se a files el 24 de juliol de 1937 (quinta de 1931), tal com consta en el seu dietari de guerra custodiat per la seva família. Els germans de Máximo també foren participants de la vida política del moment, el seu germà Domingo "Mingu" Flores, barber d'ofici, també era militant. Així mateix, el seu germà Enrique, que participà també en el conflicte bèl·lic de la Guerra Civil va morir al front, poc temps després d'haver-hi arribat.

A les acaballes del conflicte, Máximo tornà a Vilanova i aconsellat pel seu pare marxà a l'exili per por de ser empresonat i afusellat. Un cop a França, per la documentació que custodia la família, sabem que estigué a camps de refugiats: al Barcarès i a Vernet d'Arieja, i segons la mateixa documentació es desconeix la data i el lloc de detenció, però es tenen dades confirmades que estigué internat al Frontstalag 210 d'Estrasburg. La següent referència que trobem d'ell és a l'Stalag XI-B situat a Fallingbostel (Alemanya) amb matrícula 86731. D'allà en sortí amb tren el 25 de gener de 1941, i era deportat. Feia entrada, dos dies més tard, al camp de Mauthausen amb matrícula 6325. El 29 de març de 1941, Máximo Flores va ser traslladat al camp de Gusen, amb matrícula 11272, on morí el 22 de juliol de 1941, al voltant d'un quart de set de la matinada, amb 31 anys d'edat, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

Fins a mitjans de la dècada dels anys cinquanta la família no va saber oficialment que Máximo havia mort al camp de Gusen. Malgrat això, eren plenament conscients, de feia anys, que no estava bé, per correspondència que ell els envià fins que entrà a Mauthausen.

Camilo María Díaz, fotografia cedida per la seva filla Pepita María.

CAMILO MARÍA DÍAZ

DEPORTAT 1940
ASSASSINAT 1942
GUSEN

Camilo María Díaz nasqué a Viego, localitat que pertany a Ponga (Astúries), el 4 de maig de 1898 segons registre oficial. Per diverses circumstàncies vingué a fer el servei militar a Catalunya, i s'hi quedà. Casat amb Teresa Banegas, el 1924, visqué amb les filles i l'àvia al carrer de Manuel Tomàs, 39. La seva primera filla, Consol, neix ja a Vilanova i la Geltrú l'any 1925, tot seguit tingueren la Neus, la Pepita i la Margarida.

Segons el padró de 1936, sabem que Camilo era vaquer. Anteriorment havia treballat a la granja Cardús i en aquell moment es trobava sota la direcció d'A. Lleó. Quan va començar la Guerra Civil, Camilo tenia trenta-vuit anys. Tot i que no hi participà era una persona molt compromesa amb els ideals republicans i s'exilià quan el conflicte estava acabant.

Un cop a França la família en rep correspondència en reiterades ocasions. Una primera

és la carta rebuda el 18 de març de 1939 des del camp de Vernet d'Arieja, on explica que es trobava allà amb més de 10.000 presoners republicans. Seguidament, en tornen a tenir constància quan es troba en una companyia de treballadors als Alps, i el 10 de novembre de 1940 envia una altra carta des del Frontstalag 210, on explica que està en mans alemanyes, i en més bones condicions que les descrites en comunicacions anteriors.

Un mes després ja era empresonat al l'Stalag V-D situat a Estrasburg (França) amb matrícula 3105. Del camp d'empresonament en sortia en tren l'11 de desembre de 1940, i al cap de dos dies era deportat i feia entrada al camp de Mauthausen amb matrícula 4975. El 20 d'octubre de l'any següent era traslladat al camp de Gusen, on entrava amb matrícula 14084. El 18 de gener de 1942, al voltant de les quatre de la matinalda, Camilo María moria als 43 anys d'edat, al mateix camp, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

La família de Camilo María visqué en la incertesa i no va saber fins a finals de la dècada dels anys cinquanta, a través d'advocats francesos, que havia estat deportat i mort al camp de Gusen. La seva dona, Teresa Banegas, havia quedat vídua amb quatre filles i l'àvia.

Carrer del Correu el 1957. Arxiu Comarcal del Garraf. Fons municipal / J. Rovira.

MIQUEL OBIOL BAYERRI

DEPORTAT 1941

ASSASSINAT 1941

GUSEN

Miquel Obiol Bayerri nasqué, segons el padró de 1924, el 3 de juliol de 1894 a Benicarló (Castelló de la Plana, País Valencià). Els seus cognoms apareixen amb diverses grafies a la documentació consultada per aquesta recerca, el primer cognom apareix com Ubiol i Obiol, i el segon cognom de moltes maneres entre les quals destaquen Vayarrit, Bearri o Bayerri.

Fill de José Obiol (jornaler) i de Carmen Bayerri, visqué amb els seus pares i germans José, Alberto i Àngela al carrer de Sant Felip Neri, 19 (padró de 1913) de Vilanova i la Geltrú, i al número 7 del mateix carrer, segons el cens de 1920 i el padró de 1924. Aparellat amb Teresa Solé i Riba, natural de Sant Carles de la Ràpita, el 1930 es troben instal·lats al carrer del Col·legi, 24. Aquest darrer padró ens descriu que desenvolupava tasques de peó obrer. La darrera referència que en trobem a la ciutat data del padró de 1936, quan Teresa i Miquel consten com

a empadronats al carrer del Correu, 18 (aleshores, carrer de García Hernández).

Desconeixem quina activitat tingué Miquel Obiol durant la Guerra Civil, segurament fou mobilitzat i s'exilià posteriorment a França, on fou detingut i empresonat. La següent referència que trobem d'ell ja és a la 109a Companyia de Treballadors Estrangers, seguidament fou detingut i conduït al 140 Frontstalag situat a Belfort (França) amb matrícula 8408. Després en tornem a tenir constància a l'Stalag XI-A situat a Altengrabow (Alemanya), d'on en sortí amb tren des de Möckern el 24 d'abril de 1941. Dos dies després era deportat i feia entrada al camp de Mauthausen amb matrícula 3605. El 30 de juny de 1941 era traslladat al camp de Gusen, amb matrícula 13033, on morí el 10 d'agost del mateix any, al voltant d'un quart de nou del matí, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

Carrer de Sant Gervasi l'any 1956. Arxiu Comarcal del Garraf. Fons municipal / J.M. Ràfols.

matinada, als 34 anys d'edat, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

JOAN ÚBEDA SILES

DEPORTAT 1941
ASSASSINAT 1942
GUSEN

Joan Úbeda Siles nasqué el 25 d'abril de 1907 a Senés (Almeria, Andalusia). En tenim referència a Vilanova i la Geltrú al padró municipal de 1930, que ens especifica que vivia al carrer de Sant Gervasi, 28 (aleshores, carrer de Francesc Layret) amb la seva dona Esperanza Aibar i el seu fill Juan, que nasqué a Barcelona. Úbeda treballava com a oficial en una fàbrica de tubs.

Segurament com la resta fou mobilitzat durant el conflicte de la Guerra Civil, i seguidament s'exilià a França, on fou detingut i empresonat. La següent referència ja la trobem en un empresonament a l'Stalag XI-B situat a Fallingbommel (Alemanya) amb matrícula 87575, d'on en sortí en tren el 25 de gener de 1941, i dos dies després deportat al camp de Mauthausen entrant amb matrícula 5782. D'aquest camp passà l'any següent a Gusen, amb matrícula 11836, on morí el 25 de gener de 1942, al voltant de dos quarts de tres de la

Francesc Vidal Casanellas, fotografia cedida per Francesc-Marc Alvaro Vidal.

FRANCESC VIDAL CASANELLAS

DEPORTAT 1940
ASSASSINAT 1942
GUSEN

Nasqué a Barcelona el 24 de desembre de 1912, segons diversos documents entre els quals una certificació de l'acta de naixement. Era el gran de quatre germans: Francisco, Gertrudis, Marina i Maria Teresa. Fill de Francisco Vidal i Sanahuja (agent d'assegurances), natural de Vilanova i la Geltrú, i Maria Casanellas, visqueren al carrer dels Mercaders, 8 i, posteriorment, a partir de 1927, al carrer de Sant Gregori, 5 (carrer d'Ignasi Iglésias, de 1932 a 1939). La mateixa adreça la trobem en el padró de 1930, on hi consta que Francesc Vidal i Casanellas era, aleshores, aprenent d'impressor.

Quan va començar la Guerra Civil, Francesc Vidal tenia 23 anys i va arribar a assolir el grau de tinent de les tropes de la República. L'any 1938, es va casar amb Dionisia Becerril, amb qui va tenir un fill, de nom Alexis, que viu a França. Un cop acabat el conflicte,

s'exilià a França i va ser internat als camps de refugiats d'Argelers i el Barcarès. En esclatar la Segona Guerra Mundial, va enrolar-se com a voluntari a la 115a Companyia de Treballadors Estrangers, dins dels efectius de suport que havia organitzat l'exèrcit francès, conservant el grau de tinent i amb el compromís d'agafar les armes, si era necessari.

Va ser capturat pels alemanys el 21 de juny de 1940, a prop de la localitat de Remiremont (departament dels Vosges). La següent referència d'ell la trobem a l'Stalag V-D situat a Estrasburg (França) amb matrícula 2926. D'aquell camp de presoners en sortí l'11 de desembre de 1940 i dos dies després era deportat a Mauthausen, amb matrícula 5348. El 8 d'abril de l'any següent era traslladat a Gusen, amb matrícula 11780, on morí assassinat l'1 de gener de 1942, al voltant d'un quart de cinc de la matinada, a l'edat de 29 anys, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

Antoni Sánchez Sánchez en un dels camps on estigué. Fotografia cedida per la seva neboda Susi Sánchez.

ANTONI SÁNCHEZ SÁNCHEZ

DEPORTAT A MAUTHAUSEN 1940
ALLIBERAT

Antoni Sánchez Sánchez nasqué a La Unión (Múrcia) l'1 de juliol de 1911. La seva primera referència documental a Vilanova i la Geltrú la trobem al padró de 1930, tot i que s'instal·là a la localitat el 1927, concretament, al carrer de Pàdua, 22, juntament amb tota la família, que aconsellada, vingué a Vilanova i la Geltrú ja que a La Unión es tancaren les mines on hi treballava gran part de la població.

Fill de Juan Sánchez i Ascensión Sánchez, només arribar a la ciutat Antoni aprengué el català amb molta facilitat. Va fer el servei militar a València al 5è regiment d'artilleria lleugera. El 1936 Antoni Sánchez ja era teixidor i treballava a la fàbrica de Cal Marquès, on estigué un total de set anys. Aleshores, ja vivia a la plaça dels Cotxes, 5 (en aquell moment, plaça de Rafael de Riego) amb la seva

mare Ascensión i tres germans més: Josefa, Carmen i José.

El 19 de juliol de 1936 s'allistà a l'exèrcit republicà, ja que estava afiliat a la CNT i vinculat a Esquerra Republicana. Destinat a bateries de la costa, estigué sis mesos a Montjuïc, a la Barceloneta, a Vinaròs i a Benicarló. Poc abans de finalitzar la guerra, de Lleida va passar a Prats de Molló, i allà va ser internat al camp de concentració de Barcarès. Seguidament, s'allistà a les companyies de treball organitzades pel Govern francès, on es va dedicar a fer trinxeres. Finalment, fou detingut i empresonat i anà a parar a l'Stalag V-D situat a Estrasburg (França), d'on en sortí en tren l'11 de desembre de 1940, per ser deportat i fer entrada dos dies després a Mauthausen amb matrícula 5265.

Un cop allà, fou conduït a una barraca per ser despul·lat i afaitat, tal com explicà en una entrevista posterior que li feren el 1977 al *Setmanari de Vilanova*. Sánchez va aconseguir passar documents i fotografies, malgrat els registres, jugant-se la vida. Després d'entrar amb 91 quilos de pes en va sortir només amb 47. El seu estat físic anterior a l'entrada al camp el va salvar, tal com ell comenta a la mateixa entrevista. Pugué sortir de les instal·lacions gràcies a un grup de treball fent carreteres als Alps suïssos i italians, eren uns 300 homes. Seguidament, estigué a una fàbrica a Estalla fins que la van bombardejar els aliats. L'alliberament en mans dels americans el va sorprendre a Gusen.

Antoni Sánchez no fou l'únic de la seva família que estigué compromès amb la causa republicana durant la guerra, la seva tieta materna Dolors Sánchez Mula (1908), activista i membre de la FAI, també hi participà. Exiliada a França a les acaballes del conflicte s'escapà del camp de refugiats on estigué inicialment i s'instal·là a Grenoble. Fou ella qui posteriorment anà a París a identificar el seu nebot, en sortir del camp, que inicialment no reconegué pel seu desmillorament físic.

Seguidament, Sánchez s'instal·là a París i anys més tard a Perpinyà, on treballà de manobre. Arribada la dècada dels anys seixanta es jubilà. El maig de 1977 Antoni concertà una entrevista al *Setmanari de Vilanova* a Francesc Escribano i a Josep M. Tembleque, a Perpinyà, on estava allotjat. L'entrevista serví per fer conèixer a la nostra ciutat la vida als camps i l'horror que van haver de viure molts exiliats catalans.

Tornà a Vilanova i la Geltrú només en tres ocasions entre els anys 1978 i el 1980. Al cap de tres anys, el 24 de novembre de 1983, moria als 72 anys d'edat a Perpinyà, on fou enterrat.

Francesc Tremps Estrada, fotografia cedida per la seva neta Pilar Rubio.

FRANCESC TREMPS ESTRADA

DEPORTAT 1941
ASSASSINAT 1941
GUSEN

Francesc Tremps va néixer a Barcelona el 27 de novembre de 1899 i va ser batejat a l'església de Santa Maria del Mar de la mateixa ciutat. De professió fuster, conegué a Ascensión Gracia i seguidament s'instal·laren al seu poble natal, Sástago (Aragó), d'on també provenia la família de Francesc i on tingueren els fills. Un cop a Sástago Francesc Tremps es dedicà a la construcció de carruatges agrícoles.

Posicionat a favor dels qui van defensar la legitimitat republicana, durant la Guerra Civil formà part de la columna Durruti, i a les darreries s'exilià sent internat a camps francesos.

Aquest itinerari el dugué a la detenció el juny de 1940 i seguidament fou empresonat a l'Stalag VIII-C situat a Żagań (Polònia) amb número de matrícula 56883, i seguidament a l'Stalag XII-D situat a Trier (Alemanya) entre l'octubre de 1940 i el gener de 1941.

Tot seguit, fou deportat i feia entrada el 25 de gener de 1941 al camp de Mauthausen amb matrícula 4903 i tres setmanes després era traslladat a Gusen, amb número de matrícula 10523, on va ser executat el 25 d'octubre de 1941, a dos quarts de vuit del matí, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

Nascut a Barcelona, Tremps mai va residir a Vilanova i la Geltrú. Tot i així, consta com a deportat al monument de la plaça de la Peixateria atès que la seva família resideix des de fa molts anys a la localitat. La seva stolperstein serà col·locada al carrer de Sant Pere, 30, espai on va residir la seva dona Ascensión Gracia Gálvez.

JOAN CERDÀ PERAYRE

DEPORTAT A MAUTHAUSEN 1941
ASSASSINAT 1942
GUSEN

RAMON CERDÀ PERAYRE

DEPORTAT A MAUTHAUSEN 1941
ASSASSINAT 1941
HARTHEIM

Joan Cerdà nasqué a Vilanova i la Geltrú el 5 de novembre de 1900, segons el *Llibre de Baptismes* de l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de la Geltrú. Va viure al carrer de Sitges, 36, amb els pares Domingo Cerdà (jornaler) i Vicenta Perayre, i les seves germanes Adela i Leonor. Joan va ser batejat a Santa Maria de la Geltrú el 19 de novembre de 1900, i es casà amb Josefa Masip Santacana el 1927 a l'església de Sant Antoni Abat.

Un any més tard tingueren un fill, de nom Joan, que va morir al poc temps al carrer Tarragona, 11. En el padró de 1930 a la mateixa finca hi vivien el pare i una germana de la seva dona (Masip), d'ell ja no se'n té més constància a la ciutat. En diversos registres podem trobar el seu segon cognom escrit amb diverses grafies: Paraire, Perai-

ra, Pereire o Perayre, com el trobem en la majoria de registres locals.

Amb la retirada de les tropes republicanes segurament sexilià a França, i un cop allà, segons la documentació oficial, durant el període de la Segona Guerra Mundial, va formar part de la 131a Companyia de Treballadors Estrangers. Detingut i portat al Frontstalag 140 situat a Belfort (França), més tard passà a l'Stalag XI-B situat a Bad Fallingbostel (Alemanya) amb el número de presoner 87407, i en sortí amb tren des de l'estació de la mateixa localitat. Fou deportat i el 27 de gener de 1941 entrava al camp de Mauthausen amb matrícula 5357, sent traslladat, el 29 de març, a Gusen amb matrícula 11215. Cerdà hi morí el 4 de gener de 1942, al voltant de les dues i quaranta minuts, tal com consta al *Todfallsaufnahme* (certificat de mort) custodiat a Arolsen Archives.

El seu germà Ramon, nascut el 28 de febrer de 1906 a Barcelona, també morí durant la deportació. Inicialment estigué al camp de Mauthausen amb matrícula 5356, després a Gusen i finalment a Hartheim, on moria assassinat, probablement gasat, el 10 de setembre de 1941. Amb anterioritat havia passat per la 106a Companyia de Treballadors Estrangers, sent detingut i empresonat al Frontstalag 140 de Belfort (França) i seguidament passà a l'Stalag XI-B situat a Bad Fallingbostel (Alemanya) amb matrícula 87401. Segons un padró de 1924 la família Cerdà Perayre visqué, com a mínim entre els anys 1923 i 1925, al carrer del Col·legi, 16. Domingo Cerdà i Vicenta Perayre (pares) hi vivien amb els seus fills Dolores, Ramon, Pepeta i José. D'en Joan, aquest cop ja no se'n té constància en aquest domicili.

Joan i Ramon Cerdà Perayre compten amb una stolperstein cadascun a la població d'Olesa de Montserrat des de 2018, localitat que també els ha homenatjat.

Treballs d'empedrament de l'Appellplatz, on es pot observar la filferada que separa la plaça dels barracots. Quan el 1943 el camp va quedar envoltat per la muralla, aquest filferro electrificat va continuar encerclant un tros de camp interior 1940-1943. MHC (Fons Amical de Mauthausen).

Vistes generals de la pedrera de Mauthausen. A la fotografia, en primer terme, les barraques dels picapedrers. MHC (Fons Amical de Mauthausen). Fotografies de Fritz Kornatz o Paul Ricken. 1941-1942.

Grup de supervivents traslladats amb camions a Linz, on els esperaven els avions que els havien de portar als seus països de destinació. MHC. Fons Amical de Mauthausen-Francesc Boix Campo (amb el permís de la família Boix).

Grup de republicans supervivents a l'Appellplatz, davant les torres d'entrada. Per damunt dels seus caps oneja una bandera republicana. MHC. Fons Amical de Mauthausen-Francesc Boix Campo (amb el permís de la família Boix).

Grup de joves presoners fent exercicis gimnàstics a l'Appellplatz, sota la supervisió d'un "kapo". MHC (Fons Amical de Mauthausen). Fotografies de Fritz Kornatz o Paul Ricken.

AQUESTS SÓN ELS NOMS I LES VIDES DELS QUI VAN HAVER
DE SOFRIR L'HORROR NAZI FINS AL 1945 ALS CAMPS D'EXTERMINI.
MOLTS PER DIVERSES CIRCUMSTÀNCIES, COM S'HA VIST,
HI VAN MORIR ASSASSINATS.

ELS QUI EN VAN SORTIR VIURIEN MARCATS PER UNA HISTÒRIA
INEXPLICABLE QUE PERDURARIA EN ELLS AMB UN LLARG I OBSCUR
SILENCI. UN SILENCI, QUE A ALGUNS D'ELLS, ELS VA
ACOMPANYAR FINS A LA MORT.

LES PERSONES DESCRITES EN AQUESTES PÀGINES VAN FER
VIDA A LA NOSTRA CIUTAT, ALS NOSTRES CARRERS, EREN
DEFENSORS DE LES LLIBERTATS I MEREIXEN SORTIR DE L'ANONIMAT
I SER RECORDATS I DIGNIFICATS. AQUESTA ÉS LA VOLUNTAT
D'AQUEST PETIT OPUSCLE.

UN ESPECIAL RECORD PER A LLUÍS CAMACHO FERRÉ
I CARLOS RODRÍGUEZ DEL RISCO, VÍCTIMES DE LA DEPORTACIÓ
QUE VAN TENIR VINCULACIÓ AMB LA NOSTRA CIUTAT I DE LES QUALS
NO SE'N POT UBICAR, DE MOMENT, EL SEU DOMICILI.

LA RECERCA DE LES VÍCTIMES DE LA DEPORTACIÓ
A VILANOVA I LA GELTRÚ NO HA FINALITZAT.

PER SABER-NE MÉS

AA. DD. *Sobreviure: la Memòria del Futur*. Vilanova i la Geltrú: Ajuntament de Vilanova i la Geltrú, 2004 col·lecció La Memòria del Futur.

ÀLVARO, Francesc-Marc. *Entre la mentida i l'oblit: El laberint de memòria col·lectiva*. Barcelona: La Magrana, 2012.

ARNABAT, Ramon. *Tots els noms: Victimes de la Guerra Civil al Penedès (Al Penedès, Baix Penedès i Garraf)*. Vilafranca del Penedès, 2010, Institut d'Estudis Penedesencs.

BASSA, David et al. *Memòria de l'infern: Els supervivents catalans als camps nazis*. Barcelona: Edicions 62, 2002.

CANALIS, Xavier. *Crònica de la Guerra Civil a Vilanova i la Geltrú*. Vilanova i la Geltrú: L'Hora del Garraf, 2000.

BERMEJO, Benito et al. *Libro Memorial: Españoles deportados a los campos nazis 1940-1945*. Madrid: Ministerio de Cultura de España, 2006.

GARRIGA, MarceH. *Un vilanoví a Buchenwald: La defensa de la República i la Deportació als Camps Nazis*. Barcelona: Amical Mauthausen i altres camps, 2008.

PUIG, F. Xavier. *Vilanova i la Geltrú, 1936-1939: Guerra civil, revolució i ordre social*. Barcelona: Abadia de Montserrat. (Col·lecció: Biblioteca Abat Oliva), 2005.

ROIG, Montserrat. *Els catalans als camps nazis*. Barcelona: Edicions 62, col·lecció Llibres a l'Abast. (edició 2017), 1977.

TUBAU, Albert. *La Vilanova del Franquisme. Vilanova i la Geltrú 1939-1979*. Vilanova i la Geltrú: Institut d'Estudis Penedesencs, 2015.

TORAN, Rosa. *Vida i mort dels republicans als camps nazis*. Barcelona: Editorial Proa, 2002.

VILANOVA, Mercedes. *Mauthausen, después: Voces de españoles deportados*. Madrid: Editorial Càtedra, 2014.

VENTOSA, Conxita. *Temps de Guerra. Diari Íntim, 1938-1939*. Vilanova i la Geltrú: El Cep i la Nansa, 1980.

WEBS D'INTERÈS

Projecte Stolpersteine
stolpersteine-online.com

Amical de Mauthausen i altres camps i totes les víctimes del nazisme d'Espanya
amical-mauthausen.org/ca/

Arolsen Archives
arolsen-archives.org/en/

Arxiu Comarcal del Garraf
xac.gencat.cat/oc/lLista_arxius_comarcals/garraf/

Banc de la Memòria Democràtica.
Fons: Deportats catalans i espanyols als camps nazis
memoria.gencat.cat/ca/que-fem/banc-memoria-democratica/fons/deportats-catalans-i-espanyols-als-camps-nazis/

Institut d'Estudis Penedesencs
iepenedesencs.org

Memòria Històrica: Ajuntament de Vilanova i la Geltrú
vilanova.cat/cultura/mh_vng

Memorial Democràtic. Generalitat de Catalunya
memoria.gencat.cat

AGRAÏMENTS

A les famílies dels deportats vilanovins i geltrunencs que van néixer o residir a la ciutat per ajudar-nos a posar cara i aprofundir en les trajectòries vitals dels qui van ser veïns nostres i van patir l'horror dels camps de concentració nazis.

A les persones que han format i formen part de la Comissió de la Memòria Històrica de Vilanova i la Geltrú. Impulsores de la recuperació i difusió de les nostres memòries col·lectives.

A l'Amical de Mauthausen i altres camps i de totes les víctimes del nazisme d'Espanya per treballar a favor de la memòria de tots i totes aquelles persones que van patir la deportació.

Àngels Parés
Bartomeu Carrió
David Rubio
Francesca Roig
Arxiu Comarcal del Garraf
Institut d'Estudis Penedesencs

Textos

Francesc-Marc Àlvaro Vidal,
Judith Barbacil Mestres, Albert Tubau
i Xavier López i Soler

Recerca documental i coordinació

Xavier López i Soler

Fotografies

Proporcionades per les famílies de les víctimes de la deportació, l'Arxiu Comarcal del Garraf – Fons fotogràfic municipal i Amical de Mauthausen i altres camps – Fons Francesc Boix.

Edita

Regidoria de Memòria Històrica.
Ajuntament de Vilanova i la Geltrú.
Comissió de Memòria Històrica

Correcció

Josep Mesia Nin

Disseny i Maquetació

Gerard Marín

Impressió

Letter Cotton

Vilanova i la Geltrú, 2020

